

PAPER DETAILS

TITLE: Yabancı Dil Öğretiminde Dört Temel Dil Becerisi Üzerine Bir İnceleme Çalışması

AUTHORS: Hasan ÇELTİK

PAGES: 107-131

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2434713>

Yabancı Dil Öğretiminde Dört Temel Dil Becerisi Üzerine Bir İnceleme Çalışması *

A Review Study About The Four Basic Language Skills in Foreign Language Teaching

Dr. Hasan ÇELTİK**

Öz:

Günümüzde farklı ülkelerde yaşayan ve farklı dilleri konuşan insanların birbirleriyle daha sık iletişim kurmaları, sadece okuma ve yazmanın yeterli olmadığı, dinleme ve konuşma becerilerinin de edinilmesi gerektiği ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Adı geçen dinleme, konuşma okuma ve yazma becerileri literatürde dört temel dil becerisi olarak adlandırılmakta ve modern yabancı dil eğitimi de bu çerçevede yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle söz konusu becerilere daha yakından bakmak ve bu becerilerin alt başlıklarını ele almak bu çalışmanın ana unsurunu oluşturmaktadır.

Nitel Araştırma Yöntemlerinden İçerik Analizi Yönteminin kullanıldığı çalışmada öncelikle “okuma” becerisi ele alınmış, okuma stillerinden bahsedilmiş, okuma sürecinde ne tür yardımcı faktörlerin kullanılacağına değinilmiş ve öğretmenlerin derslerde okuma yaptırırken nelerin üzerinde durmaları gerektiği çeşitli bilim insanlarından yararlanılarak aktarılmıştır.

* Bu makale Hasan ÇELTİK tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde tamamlanan “Ortaöğretim Kurumlarında Okutulan ‘Lern mit Uns 4’ ve ‘Texte und Situationen 2’ Adlı Almanca Ders Kitaplarının Yabancı Dil Öğretimi Temel İlkelerine Uygunluğunun İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara. hasanceltik@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3433-4661>.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Received : 18.09.2021 - Kabul / Accepted : 03.04.2022

“Dinleme” becerisi başlığı altında ise dinlemenin ne olduğu, niçin önemli olduğu gibi konular üzerinde durulduktan sonra dinlediğini anlama çeşitlerinin hangileri olduğu üzerinde durulmuş ve dinlenenleri anlamaya kolaylaştırabilecek faktörler hakkında ipuçları verilmiştir.

Bir diğer beceri olan “konuşma” becerisi başlığı altında ise konuşma türleri ve konuşma teknikleri hakkında bilgi verilmiş, etkili bir konuşma için bu tekniklerden nasıl faydalanılabileceği üzerinde durulmuştur.

“Yazma” becerisi bölümünde ise, yazmanın türleri, yazma faaliyetlerinin neler olduğu, etkili bir yazmanın nasıl gerçekleştirilebileceği gibi konular ele alınmış ve çeşitli bilim insanlarının düşünce ve tespitlerinden faydalanılarak aktarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okuma Becerisi, Dinleme Becerisi, Konuşma Becerisi, Yazma Becerisi

Abstract:

The increased frequency of communication among people who live in different countries and speak different languages have resulted with the need of not only the abilities in reading and writing but also listening and speaking. The mentioned listening, speaking, reading and writing skills are named as four basic language skills and foreign language teaching is executed within this frame and skills. Therefore, the main purpose of this study is to take a closer look at the mentioned skills and review the sub topics of these skills.

In the study which was conducted with the qualitative researching method, first the reading skills were examined, the methods of reading and the supporting factors to use in the course of reading were mentioned then the important subjects’ teachers need to show more attention and focus during the course of reading were explained with regard to various scientists.

In the reading skills section, the subjects such as what reading is and why is it important, the types of understanding what was listened and the hints to ease the understanding of reading were emphasized.

In the speaking section, information about the speaking types and speaking techniques were given then how to utilize these techniques for an efficient speaking was emphasized.

In the writing section, the types of writing, the types of writing activities and how to write an efficient writing were emphasized with regard to various scientist’s ideas and observations.

Keywords: Reading Skill, Listening Skill, Speaking Skill, Writing Skill

Giriş

Yabancı dil eğitimi özellikle teknolojik alandaki gelişmelerle birlikte daha da önem kazanmıştır. Çünkü Koçak'ın da belirttiği gibi (2019: 507), “insanların birbirleriyle iletişim kurmaları, anlaşabilmeleri için en önemli unsur şüphesiz dildir”. Ulaşım ve teknolojik alandaki ilerlemeler kişileri birbirlerine daha da yakınlaştırmış, böylelikle birbirlerine yabancı olan insanlar arasındaki iletişim daha da artmıştır. Söz konusu gelişmeler öncesinde yabancı dil eğitimi daha çok diplomatik ve ticari amaçlarda önemliydi. Bu çerçevede daha çok okuduğunu anlama, yazma ve çeviri bu ihtiyacı karşılıyordu. Dil öğretim yöntemleri de bu çerçevede düzenleniyordu. Yukarıda bahsedilen nedenlerle günümüzde farklı ülkelerde yaşayan ve farklı dilleri konuşan insanların birbirleriyle daha sık iletişim kurmaları, sadece okuma ve yazmanın yeterli olmadığı, dinleme ve konuşma becerilerinin de edinilmesi gerektiği ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Diğer bir ifadeyle, kişiler hem ilgili yabancı dilde dinlediğini ve okuduğunu anlayabilmeli, hem de yazılı ve sözlü olarak kendilerini ifade edebilmelidir.

Yukarıda adı geçen beceriler literatürde dört temel dil becerisi olarak adlandırılmakta ve modern yabancı dil eğitimi bu çerçevede yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle söz konusu becerilere daha yakından bakmak ve bu becerilerin alt başlıklarını ele almak bu çalışmanın ana unsurunu oluşturmaktadır.

Nitel Araştırma Yöntemlerinden İçerik Analizi Yönteminin kullanıldığı çalışmada öncelikle “okuma” becerisi ele alınmış, okuma stillerinden bahsedilmiş, ne tür yardımcı faktörlerin kullanılacağına değinilmiş ve öğretmenlerin derslerde okuma yaptırırken nelerin üzerinde durmaları gerektiği çeşitli bilim insanlarından yararlanılarak aktarılmıştır.

“Dinleme” becerisi başlığı altında ise dinlemenin ne olduğu, niçin önemli olduğu gibi konular üzerinde durulduktan sonra dinlediğini anlama çeşitlerinin hangileri olduğu üzerinde durulmuş ve dinlenenleri anlamaya kolaylaştırabilecek faktörler hakkında ipuçları verilmiştir.

Bir diğer beceri olan “konuşma” becerisi başlığı altında ise konuşma türleri, konuşma teknikleri hakkında bilgi verilmiş, etkili bir konuşma için bu tekniklerden nasıl faydalanılabileceği üzerinde durulmuştur.

“Yazma” becerisi bölümünde ise, yazmanın türleri, yazma faaliyetlerinin neler olduğu, etkili bir yazmanın nasıl gerçekleştirilebileceği gibi konular ele alınmış ve çeşitli bilim insanlarının düşünce ve tespitlerinden faydalanılarak aktarılmıştır.

Okuma Becerisi

Okuma metinleri bu beceri için en uygun ders malzemesidir. Okuyucu kendi okuma temposuna göre metni okur ve bir yandan da okuduğunu anlamaya çalışır. Storch (1999: 126) beş türlü okuma- stilinden bahseder:

Göz Gezdirerek Okuma: Bu okuma şekliyle metin hakkında genel bir bilgi elde edilir ve metinde neyin söz konusu olduğu tespit edilmiş olur.

Oryantasyona Dayalı Okuma: Bu sayede metinde spesifik ya da belirli bir konunun olup olmadığı tespit edilir. Okuyucu bu sayede konunun, ilgi alanına girip girmediğini öğrenmiş olur.

Özet Amaçlı Okuma: Metinde geçen temel ifadeleri ortaya çıkartmak için yapılır, verilerden metin hakkındaki bilgilere ulaşılır.

Selektif (Elemeli) Okuma: Metinde belirli bilgilere ulaşılacak için gerçekleştirilir.

Total- Okuma: Metni azami derecede anlamak için bu okuma şekli tercih edilir.

Yukarıda değinilen okuma-stillerini her okuyucunun bilmesi gerekmektedir. Ancak yabancı dil öğretiminde kullanılan, daha çok Total-Okuma şeklidir. Çünkü ders kitaplarında geçen okuma metinleri bu okuma şekline göre hazırlanmış olup, öğrencilere kavratılması gereken içeriklerle donatılmıştır. Total-Okumada metin analitik olarak ele alınır. Yani, ilgili metin bölümlere ayrılarak okunur ve söz konusu bölümler tek tek analiz edilir.

Rampillon (1989: 86) okuma faaliyetlerini iki noktada inceler:

Göz gezdirerek okuma

Yoğunlaşarak okuma

Bu okuma türleri aşağıda detaylı olarak alınacaktır.

Rampillon okuma türlerinin öğrenciler tarafından bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmen, metne göre okuma türünü belirlemeli ve bu sayede öğrencilerin yanlış okumalarını engellemelidir.

Yanlış okuma faaliyetlerinin, öğrenciye faydadan fazla zarar vereceği su götürmez bir gerçektir. Yanlış okuma tarzları üzerinde durarak konuya açıklık getirmeye çalışalım:

Sesli bir şekilde okumak anlamayı zorlaştırmakta ve aynı zamanda da okuma temposunu düşürmektedir. Bu tarz okumayı alışkanlık edinmiş bir kişi zihninde hem metnin anlamını arayacak hem de kelimeleri tek tek zihninde tekrarlayacaktır. Bu da öğrencinin işini bir hayli zorlaştıracaktır.

Bir başka okuma yanlış da öğrencilerin (kişilerin) kelime-kelime okuma tarzıdır. Kelime-kelime okuma tarzı ile kastedilen öğrencinin kelimeler arasında duraklamalar yaparak okumasıdır. Bu tür okuma tarzında genellikle işaret parmağı kullanılır. Yani, işaret parmağı kelimeleri takip etmek ve okuma işlemine nereden devam etmesi gerektiği için kullanılır.

Bazı öğrenciler (kişiler) biraz daha ileri giderek kelime-kelime okuma faaliyetine baş hareketleriyle eşlik ederler.

Peki, bu yanlış okuma şekillerinin alternatifi nedir? Bu soruya Rampillon (1989: 87) şu cevapları vermektedir: “Neben ... lernhemmenden Verfahren gibt es außerdem lernfördernde Verfahren, die in ihrem Namen zwar den Begriff des Lesens enthalten, die von ihrer Funktion her aber doch anderen Teilkompetenzen zuzuordnen sind. Das ‘Mitlesen’ und die ‘Read-and-look-up Methode ...’.

Rampillon'un görüşünü şu şekilde aktarmak mümkündür:

“Öğrenmeyi güçleştiren ve teşvik eden yöntemlerin yanı sıra, her ne kadar içinde ‘okumak’ tanımını ihtiva etseler de, bunlara fonksiyonel açıdan başka ilave kompetanslar da dâhil edilmelidir. Bunlar, ‘birlikte okuma’ ve ‘okuma ve ezberleme’ yöntemidir.”

Rampillon okuma-anlama becerisinin gelişmesi için iki alternatif sunmaktadır: birincisi gözle (zihinden) okumadır. İkincisi ise İngilizce bir tabir olan ‘Read-and-lo-ok-up’ metodudur. Öğrenci bu metoda göre cümle ya da paragraf sonlarında okuduğu yeri anlamaya çalışır hatta ezberlercesine okuduklarının zihninde kalıcı olmasını sağlar.

Metni okurken, anlama (kavrama) işlevini kolaylaştırmak için şu yardımcı faktörler devreye sokulmalıdır:

Anadilin devreye sokulması, yabancı dilde izahatlar ve metin bütünlüğü içerisinde kavrama. Bu yardımcı faktörleri izah etmek gerekirse:

Anadilin Devreye Sokulması: Genelde öğrencilerin metinlerde zorlanması halinde başvurulmuş bir faktördür. Öğretmen metinde geçenleri kabaca (ana dilde) anlatarak, anlatılmak istenenin (konunun) öğrencinin kafasında belirmesine yardımcı olur. Ya da öğretmen bazı zor anlaşılan kavramları veya kelimeleri anadilde izah eder.

Yabancı Dilde İzahatlar: Derste en çok başvurulması gereken bir faktördür. Öğretmen okunan metni basitleştirerek, daha doğrusu metinde geçen zor ifadeleri, cümleleri farklı cümlelerle izah etmeye çalışır. Bu daha çok yabancı kavramları (kelimeleri) ve cümleleri yabancı dilde yapılan açıklamalarla kendini gösterir.

Metin Bütünlüğü İçerisinde Kavrama: Metin baştan sona iyice okutulur ve bilinmeyen kavramlar ve cümleler konu bütünlüğü içerisinde kavratılmaya çalışılır. Yani öğrenci bir kelimeyi tek başına anlamasa bile metin bütünlüğü içerisinde çözmeye çalışır. Öğretmen bu esnada ipuçları vererek öğrenciye yardımcı olur.

Rampillon'un (1989: 87) daha önce değindiğimiz okuma türlerini, detaylı bir şekilde ele alarak inceleyelim:

Göz Gezdirerek Okuma

Göz gezdirerek okuma türü şu alt başlıklardan oluşur:

Skimming (Yüzeysel Tarama): Metin hakkındaki ilk intibayı elde etmek için başvurulmuş bir okuma stili. Skills (1976: 80) Skimming okuma stili hakkında şu tespitte bulunmaktadır: “There are two purposes of skimming: 1) to locate a specific word, fact or idea quickly and 2) to get a rapid general impression of the material.”

Skills' in görüşünü şu şekilde aktarmak mümkündür:

“Yüzeysel taramanın iki amacı vardır: 1) Belli bir kelimenin, olgunun veya fikrin hızlı bir biçimde yerleştirilmesi ve 2) Materyal ile ilgili genel bir kanının hızlı bir biçimde elde edilmesi.

Demek ki “skimming” okuma türüne başvurmanın iki sebebi vardır: Birincisi, herhangi bir spesifik kelimeyi veya düşünce ve fikri hızlı bir şekilde tespit etmek, ikincisi; konu hakkında hızlı ve genel bir fikir edinmektir. Görüldüğü üzere “skimming” okuma şekli, okuyucuya metnin konusu hakkında kaba bir fikir vermektedir. Kısacası “skimming” okuma türü okuyucunun metne ilk adaptasyonunu sağlar.

Rampillon (1989: 88) “skimming” okumada okuyucunun şu sorulara cevap araması gerektiği üzerinde durur:

Söz konusu metin hangi türde ele alınmıştır? (Örneğin; bir kullanma talimatı, bir mektup yoksa bir yemek tarifi mi söz konusu?)

Metnin başlığı hangi ipuçlarını vermektedir?

Hangi temel kavramlar metinde sıkça ortaya çıkmaktadır?

Metne eşlik eden çizimler veya resimler neleri ifade etmektedir?

Kullanılan renkler cırtlak (pop tarzı) renkler mi yoksa daha ağır başlı renkler midir?

İşte belirten tüm bu hususlar “skimming-okumada” okuyucunun dikkat etmesi gereken hususlardır. Elbette bu sorular okuyucunun bir anda aklından süzülen sorulardır ve herhangi bir sıralamada söz konusu değildir. Yukarıda sunulan sorulara okuyucu otomatik bir süzgeçten cevap verir. Yani eline kâğıt kalem olarak notlar tutarak cevap vermez. Zaten bu şekildeki bir faaliyet farklı bir okuma türünün konusudur.

Scanning (Detaylı Tarama): Belli bilgiler toplamak için başvurulan bir okuma şeklidir. “Scanning okuma” bize metnin içeriği hakkında bilgiler verir. Kişi okuma işlemini gerçekleştirirken metni hızlı bir şekilde gözleriyle süzer. Bu esnada dilerse okuyucu bakışlarını ileri-geri yönlendirebilir. Genelde bu okuma türünde, metinde geçen belli bir düşünce ya da belli bir kavram aranır. Metindeki diğer unsurlar gözden geçirilir. Ancak zihin bunlara yoğunlaşmaz. Örneğin metin bir aileden bahsediyorsa, aranacak cümleler, içinde aile, anne, baba, çocuk... geçen kelimelerdir.

“Göz gezdirerek okuma” türünün alt başlıkları içerisinde yer alan “skimming” ve “scanning” okuma şekillerinin ortak noktası ikisinin de hızlı ve pratik şekilde gerçekleştirildiğidir. Önemli olan husus hızlı okumanın (göz gezdirerek okuma) öğrenci tarafından nerede gerçekleştirilmesi gerektiğidir. Hızlı okumada amaç metnin kabaca neden bahsettiğini tespit etmektir. Öyleyse bu okuma şekli baştan sona detaylı bir şekilde okuma şeklinin bir ön basamağıdır. Çünkü kişi okuyacağı metnin öncelikle ilgi alanına girip girmediğini öğrenmek ister. Dolayısıyla “göz gezdirerek okuma” şekli derste uygulanacak bir okuma türü değildir. Ancak, öğrenci zamanı ekonomik olarak kullanarak bir metni okumayı da bilmelidir. Yani, öğrenci en kısa zamanda en verimli şekilde bir metni okuyabilecek düzeyde olmalıdır.

Bunu da sağlayacak olan öğretmendir. Öğretmen bu amacı gerçekleştirirken öğrencilere şu kriterleri aktarmalıdır:

Kelime- kelime okuma alışkanlığı aşılmalıdır.

Önemsiz detaylar göz gezdirerek okunmalıdır.

Metinde geçenler sınıflandırılmalıdır.

Bazı bilinmeyen kavramlar metin bütünlüğü içerisinde kavranmalıdır.

Metinde “Anahtar Sözcükler” tespit edilmeye çalışılmalıdır.

Bütün bu kriterler göz önüne alındığında öğrenci hızlı ve verimli bir okuma gerçekleştirmiş olur. Demek ki “skimming” ve “scanning” okuma şekli yabancı dil dersinde uygulanacak okuma türleri değildir. Ancak bu, söz konusu okuma türlerinden faydalanılmayacağı anlamına gelmez. Vurgulamak istediğimiz, sadece bu yöntemlerle yabancı dil dersinde verimli bir okumanın gerçekleştirilemeyeceğidir. Zaten bu yöntemlerin böyle bir amacı da yoktur.

Speed Reading (Hızlı Okuma): Öğrenciler genellikle bir metni kelime-kelime okurlar. Ancak bu şekilde anlama süreci kesintiye uğrar ve öğrenciler genelde kavrama zorluklarıyla karşılaşır. Skills (1976: 81) “speed reading” okuma şekli ile öğrencinin hem hızlı okuyabildiğini hem de hızlı kavrayabildiğini belirtmektedir. Örneklerle “speed reading” (hızlı okuma) şeklini izah etmeye çalışalım:

Örnek: Schneller lesen ist eine Sache der Übung.

(Hızlı okumak alıştırmadır işidir)

Yukarıda verilen örnek cümleyi bir öğrenci kelime-kelime okursa anlama süreci kesintiye uğrayacaktır:

Schneller	lesen	ist	eine	Sache	der	Übung.
1	2	3	4	5	6	7

Ancak öğrenci “speed reading” okuma şekli ile okuduğu takdirde hem zaman kazanacak hem de kavrama süreci hızlanacaktır:

Schneller lesen	ist eine Sache der Übung.
1	2

Öğrenci cümleyi uygun yerlerinden bölerek okur ve böylece süratli bir şekilde cümleyi anlamaya çalışır. Bu alışkanlığının kazanılması bol bol okuma alıştırmalarının yapılmasına bağlıdır.

Özetle; “speed reading”, “skimming” ve “scanning” okuma şekillerini destekleyen bir okuma türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yoğunlaşarak Okuma

Bir başka okuma faaliyeti olan yoğunlaşarak okuma, iki kısımdan oluşur:

Search Reading (Araştırmacı Okuma): Bu okuma şeklinde amaç, metni tam olarak anlamaktır. “Search Reading” okuma, “beş adım metodu” uygulanarak gerçekleştirilir. “Beş adım metodunun” diğer adı “SQ3R-Metodu” dur. Bu isim şu kriterlerin kısaltmalarından oluşmaktadır (Rampillon 1989: 91).

Survey - Question - Read - Recite - Review. (3R) Bu beş kriter “Search Reading” okuma şeklinde esas alınır. Bunları izah ederek konumuza açıklık getirelim:

Survey (inceleme): Okuyucu, metnin başlığından, alt başlığından yola çıkarak bir ön bilgiye sahip olur. Bunların yanı sıra okuyucu metnin içeriğine göz atarak metin hakkında genel bir fikir edinir.

Question (soru sorma): Okuyucu, okuma işlemine geçmeden önce kendisine “bu metinden hangi bilgilere edinebilirim?” sorusunu sorar.

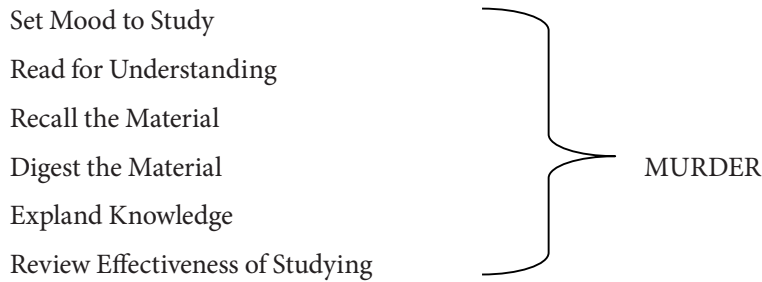
Read (okuma): Okuyucu, metni okurken tam bir konsantrasyon içerisinde olmalıdır ve metnin zorluk derecesine göre okuma- temposunu ayarlamalıdır.

Recite (ezbere okuma): Okuyucu, okuma işlemi sona erdikten sonra, okuduklarını hatırlamaya çalışır.

Review (tekrarlama yeniden inceleme): Bu son aşamada öğrenci okuma işlemini tekrarlar.

Yukarıda ele aldığımız beş ölçüt izlenerek “search reading” okuma şekli gerçekleştirilmiş olur.

“Search Reading” okuma (türü), MURDER-Şeması izlenerek de gerçekleştirilebilir. MURDER-kelimesi SQ3R-Metodunda olduğu gibi yine bazı kavramların kısaltılmasından oluşmuştur (Rampillon 1989: 93).

Set Mood to Study (zihinsel hazırlık): Okuyucu birkaç dakika sonra bir metni okuyacağını kendine telkin eder. Ancak bu şekilde bir metin yoğunlaşarak okunabilir. Yani okuyucu, okuma faaliyetine geçmeden önce kendisini buna motive eder.

Read for Understanding (anlamaya yönelik okuma): Okuyucu metni içerik yönünden okur. Bu esnada okuyucu (içerik bakımından) önemli yerlerin altını çizer.

Recall the Material (metnin hazırlanması): Okuyucu, metni okuduktan sonra, kendisine “metnin ne kadarını anladım?” sorusunu sorar. Bunu yaparken okuyucu metnin önemli (can alıcı) yerlerini zihninden geçirir.

Digest the Material (metnin özümsemesi): Bu aşamada okuyucu metindeki en önemli noktayı ele alır ve bunu ön bilgisiyle bağdaştırmaya çalışır.

Expand Knowledge (bilginin genişletilmesi): Okuyucu oto-kontrol mekanizmasını devreye sokarak metinde anlamadığı (zor olan) yerleri tespit eder ve bu problemleri sözlük veya profesyonel (öğretmen vs.) yardımlar olarak gidermeye çalışır.

Review Effectiveness of Studying (metnin verimliliğinin incelenmesi): Bu son aşamada okuyucu metni anlayıp anlamadığına karar verir. Anlamadığı kanaati oluşursa okuyucu metni bir kez daha okur.

Gerek MURDER-Şeması gerekse SQ3R- Yöntemi, “Search Reading” için vazgeçilmez bir kriterdir. Ancak her iki kriteri ayrı ayrı uygulamak yerine, bunları kombine ederek uygulamak daha yerinde olacaktır. Yani MURDER-Şeması ve SQ3R-Yöntemi birbirini tamamlayan önemli unsurlardır. Öğretmenlere düşen, öğrencilere bu unsurları aktararak “Search-Reading” yetisini kazandırmaktır.

İşaretlemeler Yardımıyla Okuma: Bu okuma şeklinde önemli olan metinde geçen önemli yerleri tespit etmek ve bunları işaretlemek veya altlarını çizmektir. Okuyucu bu sayede metin hakkında yazılı veya sözlü olarak bahsederken rahat bir şekilde yoğunlaşma imkânına sahip olur.

Öğrencinin kendi başına metinde geçen önemli yerleri tespit etmesi bir hayli zor olacağından, öğretmenin yol gösterici bir rol oynaması gerektiği unutulmamalıdır. Öğretmen, öğrencilerine şu hususlara dikkat etmeleri gerektiğini aktarılmalıdır:

Metinde sıkça geçen kavramı tespit etmek ve bunları işaret demek.

Metnin ana fikrini veren anahtar cümleyi tespit etmek.

Metinde, değişik kavramlarla ortaya konmuş belirli bir bakış açısını işaretleyerek tespit etmek.

Değişik bakış açılarını ortaya koyan ana fikri tespit etmek.

Söz konusu işaretlemeler, kelimelerin altlarını çizerek ya da bazı özel işaretler koyarak yapılabileceği gibi not alınarak da yapılabilir. Değindiğimiz birinci işaretlemede öğrenci kelimenin (cümle) altını çizer. Bunu yaparken renkli kalemle faydalanabilir. Öğrenci kelimeleri kutu içerisine alabilir ya da kendisinin anlamlandırdığı oklarla işaretleme işlemini gerçekleştirebilir. Not alarak işaretlemede öğrenci metin kenarındaki boşluklardan faydalanır. Öğrenci bunlara ipucu verebilecek kelimeler ya da kısaltmalar yazarak metnin anlaşılmasını kolaylaştırır.

Bunun yanı sıra Rathert ve Bilginer’in de belirttiği gibi (2020: 4) derslerde kullanılacak olan okuma soruları sadece öğrencilerin metni anlama becerilerini iyileştirmemeli, dil bilgisi ve kelime öğretimini de içermelidir.

Bütün bu incelemelerimiz sonunda “Okuma-Anlama” becerisinin, doğru tespit edilmiş okuma şekliyle doğrudan ilişki içerisinde olduğu kanaatine varmaktayız. Doğru okuma şekli, okuma amacına göre belirlenir. Şayet öğrenci metin hakkında genel bir bilgi elde etmek istiyorsa “göz gezdirerek okuma yöntemi” ne (skimming, scanning, speed reading) başvurmalıdır. Eğer öğrenci detaylı olarak metni okumak istiyorsa, “yoğunlaşarak-okuma” türüne başvurmalıdır. Burada “SQ3R- Yöntemi”nden ve “MURDER” şemasından faydalanılması büyük bir önem arz etmektedir. Bütün bu okuma faaliyeti ile ilgili bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır. Aksi takdirde düz okumalarla “Okuma- Anlama” becerisini kazandırmak iğne ile kuyu kazmaktan daha zor olacaktır. Bu yüzden öğretmenlerimize düşen görev okuma işlemlerine geçmeden, okuma türlerini ayrıntılı olarak ele almaktır. Bu hususlara değinilmeden gerçekleştirecek okumalar, yazılanları dillendirmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Dinleme Becerisi

Dinleme becerisini diğer becerilerden ayıran en belirgin özellik, tamamen zihinsel bir sürecin söz konusu olmasıdır. Öğrencinin bu süreci kendi başına kontrol etmesi bir hayli zordur. Öğretmen dinleme sürecinde öğrencinin ne kadar anladığını ancak özel yöntemler sayesinde öğrenebilir. Öğrencinin dinlediklerinin ne kadarını anladığını öğrenebilmesi için öğretmen konu ile ilgili alıştırma ve sorulardan faydalanır. Yani öğretmen dinleme sürecinin verimli geçip geçmediğini ancak öğrencinin anladıklarını kontrol ederek takip edebilir. Söz konusu beceri kazandırılırken öğrenciye dinleme faaliyetinin son derece önemli olduğu belirtilmeli ve uygun ortam sağlanmalıdır. Storch (1999: 140) Wege'den yaptığı alıntıda dinlemenin önemine şu şekilde değinmektedir: "Jedes verweilen, jedes zurückgehen des Hörers kann dazu führen, dass die Konzentration auf kommende Sinngruppen verhindert wird ...".

Stoch'un görüşünü şu şekilde aktarmak mümkündür:

"Dinleyicinin dinlerken ki her duraklaması (dinlemeyi ara vermesi) ve her dinlemedeki dikkat dağılması, gelecek olan anlam grupları için konsantrasyonunu engellemektedir."

Yukarıda verilen alıntıdan da anlaşılacağı gibi, dinleme esnasında anlatılanların bir bölümü üzerinde yoğunlaşmak, geriye doğru düşünmek, anlama sürecini sekteye uğratacaktır. Yani dinleyici devam eden anlatıma konsantre olamayacaktır.

Sırası gelmişken "anlama" kavramının ne demek olduğunu izah ederek konumuzu aydınlatmaya devam edelim. Rampillon (1989: 70) "anlama" kavramının tarifini alışlagelmiş olanlardan çok farklı bir şekilde ortaya koymuştur: "Verstehen heißt auch, die Absichten des Sprechers zu interpretieren".

Yukarıdaki görüşü (tanımı) birebir çevirerek aktarmak uygun olacaktır: "Anlama, sadece seslerin, dilbilgisel yapıların ve semantik unsurların kavranması değil, anlama aynı zamanda konuşmacının niyetini (amaçlarını) yorumlayabilmektir." Demek ki dinleme sürecindeki "anlama" unsuru salt dinlenenlerin kavranması değil, bunların yorumlanabilmesidir. Öyleyse öğretmen bunu uygun araçlarla ve yardımlarla öğrencilere yardımcı olmalıdır.

Hecht (1978: 41) üç çeşit anlamadan bahseder:

Global anlama: Metnin içeriğinin genel olarak anlaşılması.

Kabaca anlama: Dinleyici kastedilenleri bölümleyerek anlar.

Detaylı anlama: İçeriksel ve dilsel detaylar anlaşmaya çalışılır.

Dinleme sürecinin verimli olarak gerçekleşebilmesi için şu noktalara dikkat edilmelidir:

Öğrenci dinleme işlemine geçmeden önce, dış etkenlerin uygun bir şekilde hazırlanması gerekir. Öğrenci aynı zamanda dinlediklerini harfiyen geri vermesinin söz konusu olmayacağını bilerek, herhangi bir baskı altında olmadan dinleme işlemine geçmelidir. Bütün bunlar öğrencinin motivasyonunu artıracaktır.

Öğrenciye dinlemedeki başarının sık alıştırmalar yoluyla gerçekleştirilebileceği vurgulanmalıdır. Bundan dolayı öğrenci derste ve evde dinleme işlemini her fırsatta gerçekleştirmelidir.

Konuşmacıların çeşitliliği, öğrenciye değişik varyasyonlar sunacaktır. Bu sayede öğrenci her çeşit konularla karşılaşacak ve dilsel bir “esneklik” kazanacaktır.

Metinlerin çeşitliliği de yukarıda söz konusu ettiğimiz özelliği kazandırmada etkin rol oynayacaktır.

Metinler amaca yönelik seçilmelidir. Şayet amaç detaylı bir anlamı ise metin kısa olmalıdır.

Metinde anlamayı zorlaştıran unsurlar sık olarak tekrar ettirilmelidir. Anlaşılmayan kavramlar, sayılar, özel isimler vs. izah edilmelidir. Aksi takdirde öğrenci bunlara takılacağından metnin geneline konsantre olamayacaktır.

Dinlemeyi kolaylaştıran teknikleri sırayla inceleyelim:

Konuşmada Geçen Uyarıcıların Fark Edilmesi:

Öğrenci konuşma esnasında geçen cümleleri, temel ve yan cümleler olarak algılamaya çalışır. Öğrenci cümlede geçen bir özneyi duyduğunda dikkatini o özneyle bağlı olan yüklemle yoğunlaştırır. Konuşmada geçen uyarıcıların fark edilmesi tekniğinde, öğrenci cümlede geçen “wenn” (şayet), “bevor” (önce), “als” (-iken, -dığında) gibi kelimeleri fark eder ve cümlenin bu bölümünün bir yan cümle olduğunu bilir. Ayrıca öğrenci bu kelimelerin (uyarıcılarının) yardımıyla cümlenin sona ermediğini hiçbir açıklamanın (ana cümlenin) geleceğini bilerek ilgili konuşmaya (cümleye) yoğunlaşır. Böylelikle anlamı sürece kolaylaştırılmış olur. Özetle öğrenci bu teknik sayesinde bağlaç, edat vs. gibi unsurları bir uyarıcı olarak kabul eder ve cümleyi anlamaya çalışır.

Kelimelerin Kombine Edilmesi:

Dinleme becerisinde önemli rol oynayan başka bir unsur kelimelerin kombine edilebilmesidir. Bu ise iyi bir kelime hazinesi ve konuşulan konu (metin) hakkında bir ön bilgiyi zorunlu kılar. Öğrenci konuşmayı dikkatle dinleyerek duyduğu bir kelimeyi zihnin süzgecinden geçirerek o kelimeyi izleyecek kelimeyi kestirmeye çalışır. Dolayısıyla öğrenci konuşmacının sözünün tamamlamadan konuşmayı anlamaya çalışır. Burada öğrenci tasavvur gücü, önsezi ve dil bilgisinden faydalanır. Öğrencinin kelimeleri kombini etmesini basit bir örnekle izah etmeye çalışalım:

Öğrenci, konuşmacıdan “rauchen” (tütün mamullerinin içilmesine karşılayan spesifik bir fiil) kelimesini duyduğu an derhal bu fiili sigara, puro, pipo gibi kelimelerle kombine eder ve konuşmacı cümlesini tamamlamadan önce bu kelimeleri duymayı bekler ve böylelikle anlama sürecini kolaylaştırır. Elbette bu tekniğin kullanılması için öğrencilerin belli bir seviyeye ulaşması gerekmektedir. Öğretmen bu tekniğin öğretiminde öğrencilere bazı kelimeler vererek bunların kombine edilmesini isteyebilir. Örneğin öğretmen hem kelimeleri hem de kombine edilecek kelimeleri karışık olarak tahtaya yazar ve bunların eşleştirilmesine isteyebilir.

Yol Gösterici Sorular Sorma:

Öğrenci bir kez metni dinleyip metin hakkında genel bir bilgi edindikten sonra metni tekrar dinler. Ancak bu kez kafasında kısa sorular tasarlayarak (örneğin: Wer? (Kim), Wo? (Nerede), Was? (Ne), Warum? (Neden)) bunların metin içerisindeki cevaplarını arar. Bu sayede öğrenci metni iyi konsantre olur. Örneğin metinde geçen “Peter wurde von seinem Freund Manfred geschlagen” (Peter arkadaşı Manfred tarafından dövüldü) cümlesini daha önce dinleyen öğrenci ikinci dinlemede “Peter’i kim dövdü? (Wer hat Peter geschlagen?)” sorusunu sorar ve bu sorunun cevabını metinden çıkararak anlama sürecini kolaylaştırır.

Kelime Gruplarının Bölümlemesi:

Öğrenci bu tekniğe göre kelime gruplarını bölümler ve küçük cümleler elde eder. Daha sonra da buradan geçen “can alıcı” kelimeye yoğunlaşır. Uzun açıklamalar yapmak yerine bir örnekle konuya açıklık getirmeye çalışalım:

Ich gehe nach Deutschland / jedes Jahr. Ich gehe immer mit dem Flugzeug / denn es ist komfortabel. (Ben Almanya’ya giderim / her sene. Her zaman Uçakla giderim / çünkü (uçak) konforlu).

Yukarıda verilen örnekte görüldüğü gibi konuşmada geçen kelime grupları bölümlenmiş ve anlamı taşıyan kelimenin altı çizilmiştir. Öğrenci bu altı çizili kelimelere dikkatini yoğunlaştırarak pratik bir anlama sürecine geçer.

Metinde Geçen İfadelerin Not Edilmesi:

Bu yöntem anlamayı kolaylaştıran ve destekleyen çok önemli bir metottur. Adından da anlaşılacağı gibi öğrenci metni dinlerken “anahtar-kelimeleri” not eder ve daha sonra bunları deşifre ederek metni anlamaya çalışır. Bir örnekle konuyu somut bir şekilde izah edelim:

Öğrenci metni dinlerken, ... Ankara ... größten Schneefall ... 10 Jahren ... Überraschung ... Angst ... gibi kelimeleri not eder ve konuşma sonunda not ettiği kelimeler yardımıyla metni tamamlamaya (anlamaya) çalışır.

Ankara hat den größten Schneefall erlebt. Seit 10 Jahren haben die Menschen so einen Schneefall nicht erlebt. Es war eine Überraschung für die Einwohner. Fast jeder hatte Angst (Ankara, en büyük kar yağışını yaşadı. İnsanlar 10 senedir böyle bir kar yağışı görmemişlerdi. Bu, halk için hiç beklenmedik bir durumdu. Neredeyse herkes korkuyordu).

Not alınan kelimeler yardımıyla metin bu şekilde tamamlanmaya çalışılır.

Tüm bu incelemeler sonucunda ortaya şu tespitler çıkmıştır: Dinleme alıştırmaları öğrencileri zor gelebilecek alıştırma türlerindendir. Çünkü öğrenci metnin kendisinden, dış etkenler ve kendi bilgi birikimi açısından bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Öğretmenin yapacağı en önemli katkı, öğrencilerine metinde geçen bütün kelimelerin anlamlarına takılmamaları gerektiğini izah etmesidir. Bu yüzden

öğretmen öğrencilerine anlamayı kolaylaştıran teknikler öğretmelidir. Temel felsefe anlaşılardan, anlaşılmalara ulaşabilmektedir. Öğretmen daha önce ele aldığı teknikleri öğrencilerine aktarmalıdır. Öğretmen bu teknikler üzerinde dururken, bu teknikleri öğretebilecek uygun metinler tercih etmelidir. Ayrıca öğretmen bu esnada öğrencilerle tek tek ilgilenmeli ve hangi öğrenciye hangi tekniğin hitap ettiğini tespit edip bunu öğrencisine tavsiye etmelidir. Bir tekniği bütün öğrencilere tavsiye etmek çok uygun olmayacaktır. Çünkü her öğrencinin ilgisi, bilgi ve birikimi farklıdır. Öyleyse öğretmen öğrencilerine bütün teknikleri kullanma imkânı sunup, öğrencilerin kendilerine uygun tekniği keşfetmesine yardımcı olmalıdır.

Konuşma Becerisi

Konuşma, yabancı dil öğretiminde en önemli amaçlardan biridir. İnsanlar karşılıklı konuşmak suretiyle öğrenilen dili hayata geçirebilir ve aralarında bir iletişim sağlayabilirler.

Rampillon (1989: 97) konuşma faaliyetini ikiye ayırmaktadır:

Pratik (konuşma)

Yaratıcı (üretici) konuşma

Pratik konuşma ile kastedilen; sosyal kontakt kurmaya yarayan günlük hayattaki konuşmalardır. Yaratıcı (üretici) konuşmada ise; konferans vermek, sunum yapmak gibi bilgi verici konuşmalar söz konusudur. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz her iki konuşma türü de değişik zamanlarda ders konusu yapılabilecek türlerdir. Öğretmen sınıf seviyesine göre bu konuşma türlerine yer verir.

Rivers (1978: 40) konuşma becerisini dört grupta incelemektedir. Bunlar gerek Alman literatüründe gerekse batı literatürlerde orijinal adlarıyla sunulmaktadır: Identification (tanımlama), Imitative production (taklit üretim), guided non-imitative production (rehber eşliğinde orijinal üretim), autonomous production (özerk üretim).

Buna karşın Rohrer (1978: 31) üç tür konuşma tekniğinden bahseder:

Reprodüksiyon

Rekonstrüksiyon

Konstrüksiyon

Konuşma becerisini yazma becerisinden ayıran en bariz fark; konuşmada öğrencinin fazla zamanının olmamasıdır. Çünkü konuşmada uzun süre düşünmeye zaman yoktur. Oysa yazma işleminde zaman darlığı gibi bir problemle karşılaşmamaktadır. Öğrenci isterse yazma işlemi esnasında bir sözlüğe ya da profesyonel bir yardıma başvurabilir. Konuşma, pratik olmayı gerektirdiğinden yoğun bir ön çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmalar da belli teknikler ışığında gerçekleştirilmelidir. Bu teknikler sırasıyla şunlardır:

Reprodüksiyon

Read- and- look- up metodu
Backward buildup tekniği
Örnek konuşmayı tekrarlama
Konuşmaya eşlik etme
Sessiz monolog
Yüksek sesli konuşma
Lokal metot

Rekonstrüksiyon

Görselleştirme teknikleri
Önceden kestirme
Note- Taking Practice

Konstrüksiyon

Outlining
Tasvir etme
Note-Making Practice
Sırasıyla yukarıda saydığımız unsurları izah etmeye çalışalım:

Reprodüksiyon (ezber yoluyla taklit): Burada söz konusu olan dinlenen ya da okunan bir metni (bilgiyi) kelime kelimesine geri yansıtmaktır. Burada devreye sokulan yöntem ezber yöntemidir. Ezber faktörü yabancı dil ediniminde önemli bir faktördür. Öğrenci yabancı dil kalıplarını ezberler ve ihtiyaç duyulduğu zaman da bunları geri yansıtır. Bunun için derste örnek cümle kalıpları öğrencilere sık sık tekrarlatılmalıdır. Rampillon (1989: 99) bu konu hakkında şu yorumu yapmaktadır: “Ein häufiges Wiederholen eines Musters und seine Verknüpfung mit bereits Gelerntem führen dazu, dass es ins Langzeitgedächtnis gelangt und ‘gelernt’ worden ist. Auswendig lernen bereitet also das Feld vor, es liefert dem Gedächtnis Wissensstoffe und Informationen, die später wieder reaktiviert werden können”. Rampillon’ un yukarıda verdiğimiz görüşünü şu şekilde aktarmak mümkün: “Sıkça tekrarlanan bir örnek (örnek kalıp) ve bu örneğin daha önce öğrenilmiş bilgilere katılması, bunların zihinlerde kalıcı olmasını sağlar. Demek ki ezber, zihne sonraki zamanlarda kullanılmak üzere bilgi ve birikimleri depolamaktadır. Yani “Reprodüksiyon” un temel unsuru ezberdir. İşte bu ezber sürecini kolaylaştıran “Reprodüksiyon” un alt başlıklarıdır. Şimdi sırasıyla bunları tanıyalım:

Read-and-look-up-metodu (okuma ve ezberleme): Bu metot çeşitli metinlerin ezberlemesi için kullanılır. İlgili metin, öğrencinin önünde durur ve öğrenci sessiz bir şekilde paragraflarına bölerek ezberlemeye çalışır. Yani öğrenci gerekirse metni satır satır okur ve belli bir yerde durarak metni hafızasına yazmaya çalışır. Bu işlem bütün metin sona erene kadar devam eder.

Backward buildup tekniği (tersine okuma): Bu teknik biraz önce değindiğimiz “read-and-look-up” metoduna bir alternatif niteliğindedir. Bu teknik de ezberlemeyi kolaylaştıran bir tekniktir. Bu tekniğe göre cümle bölümlenir ve sondan başlayarak okunur ve ezberlenmeye çalışılır. Bir örnekle tekniği açıklamaya çalışalım: Da gibst es ein schönes Haus neben dem Baum. Bu cümle önce uygun bir şekilde bölümlenir. Örnek:

Da gibst es ein schönes Haus neben dem Baum. Daha sonra sondan başlayarak cümle ezberlemeye çalışılır. Yani,

Neben dem Baum da ~~gibst es~~ ein schönes Haus.

Cümle bölümlenmesi, cümle bölümlerini anlam kaybına uğratmadan gerçekleştirilmelidir.

Örnek konuşmayı tekrarlama: Bu teknik için ya bir ses dosyasına ya da metni okuyacak bir partnere ihtiyaç vardır. Her iki unsurdan biri tercih edilerek metin makul bir bölüme kadar dinlenir ve dinlenen yere kadar geri verilmeye çalışılır. Bu, bütün metin sona erene kadar ve bütün metin ezberlenene kadar devam eder. Bu süreçte öğrenciye (kişiye) hatırlatmalarda bulunulabilir.

Konuşmaya eşlik etme: Öğrenci, yukarıda değindiğimiz yöntemlerden faydalanaarak ezberlediği metni, belli bir zamandan sonra tekrarlamalıdır. Bunun için öğrenci “konuşmaya eşlik etme” tekniğini kullanmalıdır. Öğrenci bir ses dosyası yardımıyla metni satır satır ve ardından duyduğunu tekrar eder. Şayet ses dosyası yoksa bir partner yardımıyla aynı işlem uygulanabilir.

Sessiz monolog: Sessiz monolog ile kastedilen şey öğrencinin ezberlediği metni (ya da metnin bir bölümünü) sessiz (içinden) tekrarlamasıdır. Böylelikle ezberlenen metnin zihinde kalıcı olması sağlanır. Bu işlem gerçekleşirken öğrenci metne bakmaz. Şayet metin öğrencinin önünde olursa “sessiz monolog” tekniği, “read-and-look-up-metoduyla” eş değer bir özellik kazanır.

Yüksek sesli konuşma: Öğrenci ezberlediği metni kendi kendine sesli olarak dilendirir. Yani yüksek sesli bir konuşma sürecine girer ve böylelikle ezberlenenin kalıcı olmasını sağlar. Bu tekniğin faydalarını kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

Yüksek sesle konuşma esnasında öğrenci metne yoğunlaşır. Öğrenmede akustik öğelere değer verenlere böylelikle bir imkân sunulmuş olur.

Lokal-metot (bölgesel kısmi metot): Burada kastedilen şey öğrenilenin yardımcı unsurlarla desteklenmesidir. Örneğin A-4 kâğıdına yer kalmayacak şekilde yazılmış bir metnin öğrenci üzerinde negatif bir etki yapacağı unutulmamalıdır. Bunun

yerine metni bölümleyerek vermek daha isabetli olacaktır. Fiziki unsurlarda “lokal-metot” kapsamına girmektedir. Örneğin metinde geçen bir cümleyi fiziki materyallerle desteklemek öğrenciler açısından son derece faydalı olacaktır.

Rekonstrüksiyon (metnin özünü oluşturma): Daha önce incelediğimiz “röprodüksiyon” unsurunda temel felsefe metni kelime kelimesine ezberlemekten geçmekteydi. Oysa “rekonstrüksiyon” da amaç, metni kelime kelimesini ezberlemek değil, bilakis metnin can alıcı bölümünü ya da başka bir deyişle metnin özünü ezberlemek/öğrenmektir. Burada amaç tam öğrenmeyi sağlamaktır. Çünkü öğrenci tüm metni ezberlemeye çalıştığında tam bir öğrenme sürecine girememektedir. Oysa elemine ederek metne yaklaştığında dikkatini daha iyi yoğunlaştırarak öğrenme faaliyetini gerçekleştirecektir. Öyleyse “Rekonstrüksiyon” da söz konusu olan metinde geçen önemli bölümleri tespit edip daha az önemli olanları elemine etmektir. Bu şekilde tespit edilen önemli noktalara azami derecede yoğunlaşılacaktır.

Görselleştirme teknikleri: Burada önemli olan metinde geçen temel fikirleri tespit edip bunları okuma tekniklerine göre işaretlemektir. Öğrenci işaretlediği yerleri okur ve bunları tekrar eder. Metnin zorluk derecesine göre öğrenci bu işlemi satır satır ya da paragraf paragraf gerçekleştirir. Bütün bu işlemler öğrenci metnin bütününe kavrayana kadar devam eder.

Önceden kestirme: Bu tekniğe göre öğrenci metnin ana fikrinin hangi bölümde olduğunu önceden kestirmeye çalışır ve buna göre metni okur. Bu esnada öğrenci yaptığı tahminlerinin doğruluğundan emin olur. Şayet yaptığı tahminlerle metindeki bilgiler örtüşürse öğrenci anlama sürecini çok daha rahat gerçekleştirecektir.

Note-taking Practice (not alma): Bu yönetime göre öğrenci metni okuduktan sonra başka bir kâğıda metin ile ilgili notlar alır. Bu notlar metindeki sıralamayla eşdeğerlik gösterir. Öğrenci bu notlardan faydalanarak metni sesli olarak dillendirir. Başlangıçta öğrenci metni notlar yardımıyla dillendirirken metnin aslına kontrol amaçlı olarak başvurabilir.

Konstrüksiyon (yapısallaştırma, yorumlama): Burada amaç, düşünceleri sistematik hale getirmek ve onları yapısallaştırmaktır. Öğrenci metni kendi kelimeleriyle geri yansıtmaya çalışır. Bunu yaparken metindeki olayları önem sırasına göre sıralar. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için üç teknikten faydalanılır:

Outlining (taslak çıkartma): Öğrenci öğrendiği metni diğer arkadaşlarına anlatabilir bir şekilde aktarabilmesi için aktarılanların derin manalarını deşifre ederek sunması gerekir. Aynı zamanda öğrenci detaylardan uzaklaşarak metindeki olayları sınıflandırarak aktarması gerekir.

Tasvir etme: Bilindiği üzere öğrenciler bir metni anlatırken zorlanabilmektedirler. Özellikle de anlatım esnasında hatırlayamadıkları bir kelimeyle karşılaştıklarında bu zorlanmalar daha da artmaktadır. Bu gibi durumlarda öğrenci çoğu zaman sessiz bir şekilde bekleyerek unuttuğu kelimenin aklına gelmesini bekler. Bu olumsuzluğu gidermek için başvurulacak en uygun yöntem “tasvir etme” yöntemidir. Öğrenci bir kelime ya da cümlede takıldığında bunları tasvir etmeye çalışır ve böylelikle metin aralarında meydana gelen duraklamalardan kurtulur.

Note-making Practice (not hazırlama): Öğrenci metni anladıktan sonra kafasına yer eden düşünceleri, fikirleri not eder ve bu notlar ışığında metni geri yansıtmaya çalışır. Öğrenci düşüncelerini kendisine has notlarla belirginleştirir ve bu notlardan faydalanarak da metni rahatça aktarır.

Böylelikle konuşma becerisini detaylı olarak incelemiş olduk. Demek ki konuşma becerisinin geliştirilmesini üç ana noktada ele almak gerekmektedir:

Reprodüksiyon

Rekonstrüksiyon

Konstrüksiyon

Birincisinde söz konusu olan, bir metnin kolayca ezberlenmesinde faydalı olacak tekniklerdir. İkincisinde söz konusu olan metnin zihinde kalıcı olmasını sağlamak, üçüncüsünde ise metni düzenlemek ve öğrencilerin kendi fikirlerine göre yapılaş-tırmaktır.

Öğretmene düşen öğrencilerin bu kriterler doğrultusunda konuşma becerilerini geliştirmek ve sınıfta bir konuşma ortamı sağlamaktır. Black ve Butzkamm (1977: 53) sınıfta oluşturulan konuşma ortamının dışarıdaki gerçek konuşma ortamının bir ön hazırlığı (ısındırma) olduğunu belirtir ve derslerde konuşma becerisini geliştirirken öğrenci merkezli bir yaklaşımla derslerin işlenmesi gerektiğinin altını çizer.

Yazma Becerisi

Yazma becerisini ele almadan önce yazma faaliyetini kısa bir göz atmak uygun olacaktır. Rivers (1978: 318) yazma işlemini Pratik Yazma ve Üretici Yazma olmak üzere iki ana başlıkta incelemektedir:

Pratik yazmayı Rivers (1978: 319) dört alt başlıkta toplamaktadır: Bunlar günlük yaşam, sosyal ortamdaki ilişkiler, bilgi verme ve araştırmadır.

Üretici yazmayı ise Hecht (1978: 136) aktarmalı yazma ve düşünceleri açıklamayı yazma olarak ikiye ayırmıştır.

Yabancı dil öğretiminde yazma becerisini ele alırken Hecht'in ortaya koyduğu aktarmalı ve düşünceleri açıklayıcı yazma türleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Yazma, yabancı dil öğretiminde öğrencinin hafızasını güçlendiren ve destekleyen önemli bir faaliyettir. French (1975: 74) bu konu hakkında şu tespitte bulunmuştur: "For these reasons, the writing exercise has powerful effect on the child's mind and provides a very good way of fixing vocabulary, spelling and patterns of all kinds."

French'in görüşünü şu şekilde aktarmak mümkündür:

"Bu nedenlerden dolayı, yazı yazma egzersizi çocuğun zihninde güçlü bir etkiye sahiptir ve kelime haznesinin, imla bilgisinin ve her türdeki örneklerin oluşması için son derece iyi bir araçtır."

Görüldüğü üzere French, yazma faaliyetinin öğrencinin zihnini desteklediğini, aynı zamanda da kelime dizini, örnek kalıplar ve imla bakımından da faydalar sağladığını ifade etmektedir.

Yazma işleminin yukarıda değindiğimiz faydaları sağladığı kesindir. Ancak bunları öğrenciye kazandırmak için derste çeşitli alıştırmalara yer vermek gerekmektedir. Bu alıştırmalar, imla ve gramer açısından uygunluk göstermelidir. Alıştırmaların öğrencinin seviyesine uygun olarak verilmesi gerekmektedir ve tüm bu yazma alıştırmaları sonunda öğrenci serbest olarak fikirlerini kâğıda dökme becerisini kazanmalıdır.

Yazma faaliyeti esasen konuşma faaliyetinden soyutlanarak (çünkü kişi kâğıda dökeceği düşünceleri önce zihninde kurar) bir nevi sessiz konuşma ile gerçekleştirilir. Ya da kâğıda dökeceği düşünceleri sadece kendisinin duyacağı şekilde dillendirir ve daha sonra bunları kâğıda aktarır. Demek ki yazma faaliyetinin ön basamağı kişinin zihninde gerçekleştirdiği konuşmadır.

Bu konuda Rampillon'un (1989: 110) görüşüne yer vermek argümanımızı destekleyecektir: "Der Schüler bringt nun die als gesprochen gedachte Aussage in ihre Schriftsprachliche form. Er vollzieht in einem Abstraktionsprozeß den Übergang vom Lautsystem der Sprache zu ihrem graphischen System."

Rampillon' un görüşü şu şekilde aktarılabilir:

"Öğrenci, düşünmüş oldu ifadeyi artık yazılı hale getirmektedir. Dilin fonoloji sisteminden grafik sisteme geçişini soyutlama sürecinde gerçekleştirmektedir."

Demek ki öğrenci sözlü ifade yazılı şekle ve soyut süreçte yer alan dilin ses sistemini kodlamaya (harflendirmeye) dönüştürmektedir.

Rampillon (1989: 111) yazma becerisinde öğrencinin karşılaşacağı güçlükleri şu şekilde sıralamaktadır:

Benzerlikleri yazı dilinde ayırabilme (örnek: well/we'll)

Benzer harfleri tanıma (örnek: dizört yazarken ~~desert~~)

İmzaya hâkim olmak (örnek: I /eye)

Sedalı ve sedasız seslerin çeşitliliğinin farkına varma ve bunları yazıya dökebilme (örnek: i 'lektrik yazarken electric) →

Sırası gelmişken yazma becerisini geliştiren tekniklere bir göz atalım. Bu konuyla ilgili yapmış olduğumuz araştırmada yazmayı geliştiren birçok metot ve tekniğe rastladık. Ancak hepsine burada değinmek mümkün olmayacağından, yazma becerisini geliştiren teknikleri iki grupta toparlayarak incelemeye çalışalım:

Yazmayı şekil açısından destekleyen teknikler:

Metni teşkil etme prensipleri

Başvuru kaynaklarının kullanılması

Metni kontrol amaçlı okuma

Hata istatistiği

Yazma şekil açısından destekleyen teknikleri tek tek ele alalım:

Metni teşkil etme prensipleri:

Bu prensip üç kritere dayanır. Bunlar; açık-seçiklik, düzen ve göze hitap etmedir. Uzun zamandır bu kriterler göz önüne alınmıyor ve gereken önem verilmiyordu. Ancak bunlar yazma becerisinde çok önemli unsurlardır. Çünkü yukarıda saydığımız unsurların göz ardı edilmesi öğrenme süresini ciddi anlamda sekteye uğratacaktır. Bu yüzden öğrencilere daha ilk dersten kazandırılması gereken en önemli unsur düzgün ve okunaklı bir yazıdır. Daha sonra öğretmen, ilgili yazıya başlık veya gerekiyorsa tarih atılması gibi önemli detayları kazandırmalıdır. Tüm bunların öğretilmesinde öğretmen belli bir standart belirleyerek konuya yaklaşmalıdır. Bu sayede ortak bir norm belirlenmiş olur. Böylelikle de öğrencilerin bu norm veya normlara uymaları sağlanır.

Başvuru kaynaklarının kullanılması:

Öğretmen öğrencilerine bir metin kaleme alınırken, başvuru kaynaklarından faydalanılması gerektiğini vurgulamalıdır. Öğretmen ayrıca bu kaynaklardan nasıl istifade edileceğini de öğrencilerine aktarmalıdır.

Öğrenci, konusunu belirledikten sonra o konu hakkında bilgi verici, alan kitaplarından faydalanmalıdır. Örneğin; öğrenci 1. Dünya savaşı konulu bir yazı hazırlıyor ise, Ansiklopedi ya da konuyu içeren tarih kitaplarından faydalanması gerektiğini bilmelidir.

Öğrenci yazı esnasında dil ile ilgili zorluklarla karşılaşır ise iki dilde hazırlanmış sözlüklerden faydalanmalıdır. Şayet öğrenci dil yapılarıyla ilgili sorunlara rastlarsa, gramer kitaplarından yararlanması gerektiğini bilmelidir.

Özetle, öğrenci konusuyla ilgili kaynaklardan faydalanması gerektiğini ve bunlardan nasıl (ne şekilde) faydalanması gerektiğini bilmelidir. Öğretmen bu konuda gerekli yardımlarda bulunarak öğrencilere yol gösterici olmalıdır. (Örnek: Öğretmenin öğrencilere bir sözlüğün alfabetik sıralamaya göre hazırlandığını hatırlatması pratik bir şekilde ilgili kelimenin nasıl bulunacağını aktarması).

Metni kontrol amaçlı okuma:

Şekil açısından bekleyin doğruluğunu tespit edebilmek için gerçekleştirilir. Bu okuma şekli doğru olarak yapılmalıdır ve öğretmen bu okuma şeklinin kontrol amaçlı yapıp yapılmadığını takip etmelidir. Metni kontrol amaçlı okumayı teşvik etmek için Rivers'in görüşlerini aktaran Rampillon (1989: 112) şöyle bir öneri sunmaktadır:

“Kleine Gruppen von Schülern erhalten vom Lehrer (ausnahmsweise) einen fehlerhaften Text, den sie korrigieren und je nach gefundener Fehlerzahl, die entsprechenden Punkte sammeln. Die Gruppe, die die meisten Punkte hat, ist Sieger.”

Rampillon'un görüşürüz şu şekilde aktarmak mümkündür:

“Küçük öğrenci grupları, öğretmen tarafından (müstesna olarak) içerisinde hatalar bulunan bir metin alırlar ve bu metin içerisindeki hataları bularak, bulunan hata adedine göre puan biriktirirler. En fazla puana sahip grup şampiyondur.”

Rivers bu tekniği özendirmek için bir yarışmayla öğrencileri motive etmekten bahsediyor. Öğrenciler gruplara ayrılır ve hatalı metinler bu gruplara dağıtılır. Öğrenciler bu metinde geçen hataların tespit edilmesine göre puanlar alır ve en çok puanı alan grup birinci olur. Rivers'in öne sürdüğü bu yarışma, rekabeti gerektireceğinden öğrencileri olumlu yönde motive edecektir.

Hata istatistiği:

Gerek gramer gerekse imla hatalarının farkına varabilmesi ve bunların düzeltilmesi için şahsi bir hata istatistiği tutmak en uygun yol olacaktır. Öğrencinin kendisinin tutacağı bu istatistik sayesinde, hataların neler olduğunu ve bu hataların ne kadar sıklıkta tekrarlandığını tespit etmek mümkün olacaktır.

Bu istatistiğin tutulması çok basittir. Bunun için boş bir kâğıda iki hane açılır. Birinci hane hatanın türünü ve ikinci hane ise hatanın ne sıklıkta yapıldığını gösterir.

Örnek: Tarih: 14.05.2001

Hatanın Türü	Hatanın Sıklığı
Wollen du kommen	III
Er ist dähmlich	III
Peter gehte	III

Tüm bu dediğimiz hususlar yazmayı şekil açısından destekleyen tekniklerdir. İçeriği destekleyen hususlara da değinerek konuya açıklık getirelim.

Yazmayı içerik açısından destekleyen teknikler:

Metin içi sınıflandırma

Note-taking ve note-making practice (not alma ve not hazırlama pratiği).

Metin içi sınıflandırma:

Öğrenci bir metinde var olan düzen ve plandan haberdar olmalıdır. Yani öğrenci, bir metnin gelişigüzel kaleme alınmadığını, fikirlerin ve kavramların belli bir düzene göre sınıflandırıp metin içerisine serpiştirildiğini bilmelidir. Dolayısıyla öğrenci kendi hazırlayacağı yazılarda da bu kriterleri göz önünde bulundurmalıdır.

Bunun için öğrencilere sınıflandırma alıştırmaları verilmelidir. Yani öğrenci kavramları bir başlık altında toplamayı öğrenmelidir.

Örnek:

Wagen > Auto, Bus, Lastwagen, Motorrad vs.

Taşıt > Araba, Otobüs, Kamyon, Motosiklet vs.

Öğrenci yazın işlemine geçmeden evvel kullanacağı kavramları bir kâğıda yazar ve sınıflandırır. Bu kavramları, daha önce hazırladığı konu başlıklarının altında yazarak oluşacak metnin taslağını hazırlar ve ondan sonra yazma işlemine geçer.

Note-taking ve not-making practice (not alma ve not hazırlama pratiği):

Note-taking practice ile öğrenci dinlediği bir metni hep bazı temel kavramlara yoğunlaşarak anlamaya çalışır. Yani öğrenci metni yapılandırarak, sistematize ederek metnin ana yapısını ve fikrini tespit etmeye çalışır ve eş zamanlı olarak anladıklarını kaleme alır.

Note-making practice de ise öğrenci metni dinlerken önemli gördüğü notları not tutarak işlemini kolaylaştırmayı çalışır. Not alma işlemi sona erdikten sonra bunlardan faydalananarak metni oluşturmaya çalışır.

Tüm bu bilgilerden sonra yazma becerisinin üç değişik şekilde geliştirildiğini vurgulamak gerekir. Bunlar:

Tekrarlı yazma

Yönlendirmeli yazma

Serbest (üretici) yazma

Yazma becerisi kazandırılırken yukarıda değinilen üç noktayı içine alan alıştırmalar zincirine başvurulur. Bu alıştırmalarda şekil ve içerik açısından incelenmek üzere daha önce açıklanan tekniklerden faydalanılır.

Sonuç

Yabancı dil öğretiminde dört temel dil becerisinin ele alındığı araştırmada okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ile ilgili çeşitli bilgiler aktarılmış ve derslerde söz konusu becerilerin uygulanışı üzerinde durulmuştur.

Okuma becerisinin, doğru tespit edilmiş okuma şekliyle doğrudan ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Doğru okuma şekli, okuma amacına göre belirlenmektedir. Şayet öğrenci metin hakkında genel bir bilgi elde etmek istiyorsa “göz gezdirerek okuma yöntemi”, detaylı olarak metni okumak istiyorsa “yoğunlaşarak-okuma” türüne başvurmalıdır. Tüm okuma faaliyeti ile ilgili bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır. Bu kapsamda öğretmenlere düşen görev okuma işlemlerine geçmeden, okuma türlerini ayrıntılı olarak ele almaktır.

Dinleme alıştırmaları öğrencilere zor gelebilecek alıştırma türlerindendir. Çünkü öğrenciler hem metnin kendisinden, hem de dış etkenler ve kendi bilgi birikimi açısından bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Öğretmenin yapacağı en önemli katkı, öğrencilerine metinde geçen bütün kelimelerin anlamlarına takılmamaları gerektiğini izah etmektir. Bu yüzden öğretmen öğrencilerine anlamayı kolaylaştıran teknikler öğretmelidir.

Konuşma becerisinin gelişmesi için ise bir metnin kolayca ezberlenmesinde faydalı olacak “Reproduksiyon”, söz konusu olan metnin zihinde kalıcı olmasını sağlayacak olan “Rekonstrüksiyon” ve metni düzenlemek ve öğrencilerin kendi fikirlerine göre

yapısallaştırma olan “Konstrüksiyon” teknikleri önemli bir görev üstlenmektedir. Öğretmenlere düşen görev ise öğrencilerin bu teknikler doğrultusunda konuşma becerilerini geliştirmek ve sınıfta bir konuşma ortamı sağlamaktır.

“Tekrarlı yazma”, “yönlendirmeli yazma” ve “serbest (üretici) yazma” türleri yazma becerisini geliştirmektedir. Öğretmenler ise derslerindeki alıştırmaları bu türleri içine alacak şekilde uygulamalıdır.

Kaynakça

- BLACK, Colin and BUTZKAMM, Wolfgang, (1977), **Klassengespräche. Kommunikativer Englischunterricht: Beispiel und Anleitung**, Heidelberg: Quelle und Meyer.
- FRENCH, Frederick George, (1975), **The Teaching of English Abroad**, London: Oxford Uni. Press.
- HECHT, Karlheinz, (1978), **English Sekundarstufe I. Band 2: Unterrichtsgestaltung**, Donauwörth: Auer.
- KOÇAK, Muhammet, (2019), Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Yabancı Dil Eğitiminde Kültür Aktarımının Önemi Üzerine Kuramsal Bir Araştırma, **Theory and Practice in Education**, Ed. N. Akpınar Dellal, S. Koch, W. Stankowski, Düsseldorf: Lambert Academic Publishing LAP, 506-517.
- RAMPILLON, Ute, (1989), **Lerntechniken im Fremdsprachenunterricht**, München: Hueber Verlag.
- RATHERT, Stefan ve BİLGİNER, Hayriye, (2021), Arbeitsfragen und Arbeitsanweisungen zu Lesetexten in einem globalen und einem regionalen **DaF-Lehrbuch, Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur**, III, 6: 1-19.
- RIVERS, W.M. and M.S.A., TEMPERLEY, (1978), **Practical Guide To The Teaching of English**. New York: Oxford Uni. Press.
- ROHRER, Josef, (1978), **Die Rolle des Gedächtnisses beim Fremdsprachenlernen**, Bochum: Kamp.
- SKILLS, R.C. Yorkey, (1976), **For students of English as a second Language**. New York, St. Louis, San Francisco: Mc Graw Hill.
- STORCH, Günther, (1999), **Deutsch als Fremdsprache- Eine Didaktik**, München: Fink.

Extended Abstract

As it is known, basic language skills are examined in four sections: Reading-Understanding, Listening-Understanding, Speaking and Writing. The most appropriate course material for the first of these, Reading Comprehension skills, is reading texts. The reader reads the text according to his own reading tempo and tries to understand what he is reading on the one hand. Storch (1999:126) mentions five types of reading styles: The first one is reading by browsing. In this way of reading, a general information about the text is obtained and it is determined what is in question in the text. The second is Orientation-based reading. In this type of reading, it is determined whether there is a specific or specific topic in the text. Thanks to this, the reader learns whether the topic is of interest to him or not. The third type of reading is Summary reading. In this type of reading, it is done to reveal the basic expressions in the text, and information about the text is accessed from the data. The fourth type of reading is Selective, that is, selective reading, and this type of reading is performed to access certain information in the text. The fifth and last type of reading is Total reading, and this form of reading is preferred for maximum understanding of the text. Every reader should know the reading styles mentioned above. However, it is more of a Total-Reading form that is widely used in Foreign Language Teaching. Because the reading texts in textbooks are prepared according to this way of reading and are equipped with content that should be understood by students. In Total-Reading, the text is treated analytically. That is, the relevant text is read by dividing it into sections, and the sections in question are analyzed one by one in this way.

The most obvious feature that distinguishes the Listening-Comprehension skill, which is the second of the basic language skills, from other skills, is that there is a purely mental process involved. It is very difficult for a student to control this process on their own. The teacher can only find out how much the student understands in the listening- comprehension process thanks to special methods. In order for the student to learn how much he understands what he is listening to, the teacher uses exercises and questions related to the topic. In other words, the teacher can track whether the listening-understanding process is going efficiently only by checking what the student understands. It should be noted that listening activity is extremely important for the student when acquiring the skill in question, and an appropriate environment should be provided for this. In order for the listening-understanding process to take place efficiently, special attention should be paid to the following points:

- Before starting the student listening process, external factors must be properly prepared. At the same time, the student should start listening without any pressure, knowing that it will not be possible for him to give back what he has listened to literally. All this will increase the motivation of the student.

- It should be emphasized to the student that success in listening-comprehension can occur through frequent exercises. Therefore, the student should perform listening in the classroom and at home at every opportunity.

* The variety of speakers will offer different variations to the student. Thanks to this, the student will face all kinds of issues and gain linguistic “flexibility”.

- The variety of texts will also play an active role in giving the feature we mentioned above.

* Texts should be selected for the purpose. If the purpose is to have a detailed meaning, the text should be short.

- Elements that make it difficult to understand in the text should be repeated frequently. Incomprehensible concepts, numbers, special names, etc. it should be explained. Otherwise, the student will not be able to concentrate on the general text, as he will get stuck in them

Speaking, which is the third of the basic language skills, is one of the most important goals in teaching a foreign language. People can bring the learned language to life by talking to each other and thus provide communication between them. Rampillon (1989:97) divides speech activity into two parts: Practical speech and Creative (productive) speech. By practical conversation, we mean conversations in everyday life that serve to establish social contact. In the creative (producer) speech, there are informative speeches such as giving a lecture, presenting a reference. Both types of speech that we mentioned above are the types that can be the subject of a lesson at different times. The teacher gives these types of speech according to the class level. The most obvious difference that distinguishes the ability to speak from the ability to write is that the student does not have much time for speech. Because there is no time for the opportunity to think for a long time in the conversation. However, there is no such problem as a lack of time in the writing process. If the student wants, he can apply to a dictionary or professional help during the writing process. Speech requires intensive preliminary work, as it requires practice.

The Writing skill, which is the fourth and last of the basic language skills, is an important activity that strengthens and supports the student's memory. For these reasons, the exercise of writing has a powerful effect on the child's mind and is an extremely good tool for the formation of vocabulary, spelling and all kinds of examples. The writing activity supports the student's mind and also provides benefits in terms of word index, sample patterns and spelling.

It is certain that the writing process provides the benefits we mentioned above. However, in order to introduce them to the student, it is necessary to include various exercises in the lesson. These exercises should be appropriate in terms of spelling and grammar. The exercises should be given in accordance with the student's level, and at the end of all these writing exercises, the student should gain the ability to freely put their ideas on paper.

The writing activity is carried out mainly by abstracting from the speech activity (because the person first establishes the thoughts that he will put on paper in his mind) with a kind of silent speech. Or he expresses the thoughts that he will put on paper in such a way that only he will hear them, and then transfers them to paper. In this regard, we can say that the first step of writing activity is the conversation that a person performs in his mind.

